

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Verleden als leidraad: ijzertijdbewoning en landschapsinrichting in noord-oostelijk Noord-Brabant in verleden én heden

Jansen, R.

Citation

Jansen, R. (2021, September 15). *Verleden als leidraad: ijzertijdbewoning en landschapsinrichting in noord-oostelijk Noord-Brabant in verleden én heden*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3210297>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3210297>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <https://hdl.handle.net/1887/3210297> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Jansen, R.

Title: Verleden als leidraad: ijzertijdbewoning en landschapsinrichting in noord-oostelijk Noord-Brabant in verleden én heden

Issue Date: 2021-09-15

Curriculum Vitae

Richard Jansen (Zevenhuizen, 1969) is werkzaam als universitair docent *Applied Archaeology* en Europese Prehistorie aan de Faculteit der Archeologie Universiteit Leiden.

Tussen 1990 en 1997 studeerde hij archeologie van het Caraïbisch gebied en Prehistorie van Noordwest-Europa. Hij studeerde af op de uitwerking van de ijzertijdnederzetting Oss-Mettegeupel. Na zijn studie werd hij aangesteld als onderzoeksassistent bij het Maaskantproject van de Faculteit der Archeologie. Vanaf 2000 (tot 2008) was hij tevens werkzaam als projectleider bij Archol bv, het opgravingsbedrijf gelieerd aan de Universiteit Leiden. In die functie was hij betrokken bij verschillende opgravingen, onder andere op de Maashorst.

In 2008 werd hij aangesteld als de eerste gemeentearcheoloog van Oss, naast een aanstelling als docent bij de Faculteit der Archeologie. Tot 2019 heeft hij bij de gemeente Oss gewerkt, in eerste instantie als beleidsarcheoloog; de laatste jaren ook steeds meer gericht op de publieke kant van de archeologie.

Daarnaast heeft hij meegewerkt aan archeologische onderzoeksprojecten in Guadeloupe, Trinidad en Nicaragua. Ten slotte heeft hij de laatste twee decennia aan een promotieonderzoek gewerkt met als uiteindelijk onderwerp de ijzertijdbewoning en landschapsinrichting van noordoostelijk Noord-Brabant in verleden en heden. In 2021 is het proefschrift afgerond.

Dankwoord

Na bijna twintig jaar is de laatste punt in dit proefschrift gezet. Gedurende die jaren is het onderwerp veranderd en bijgestuurd en zijn hoofdstukken geschreven, herschreven en geschrapt. Tegelijkertijd is er in die periode een hoop gebeurd op persoonlijk en professioneel vlak: heel veel ups maar ook downs.

Archeologisch onderzoek doe je niet alleen. Gedurende de twintig jaar dat ik inmiddels 'in de archeologie' werk heb ik met heel veel mensen mogen en kunnen samenwerken. Dank daarvoor! Collega's en studenten bij de universiteit maar ook collega's bij bedrijven en gemeenten en niet te vergeten lokale archeologen. Het is onmogelijk om hier iedereen 'persoonlijk' te bedanken maar een aantal mensen wil ik toch graag noemen.

Als eerste mijn promotor Harry Fokkens. Sinds onze eerste ontmoeting in 1995 tijdens veldwerk in Oss heb je mij voortdurend kansen geboden mezelf te ontplooien binnen de archeologie met Oss als rode draad. Je bent een belangrijke factor in mijn archeologische carrière en in het feit dat dit proefschrift er eindelijk ligt! Dat geldt ook voor mijn copromotor David Fontijn en Corrie Bakels. In een periode dat het slecht met mij ging kwamen jullie samen met Harry met een plan om eindelijk te kunnen promoveren. Jullie bleven er in geloven terwijl ik dat zelf op dat moment niet meer deed. Dank daarvoor en voor jullie input, discussies en samenwerking en vriendschap!

Uit mijn eerste studiejaren, inmiddels al even geleden, wil ik Steffen Baetsen, Martijn van de Bel, Laura van Broekhoven en Maaïke de Waal bedanken voor een bijzondere tijd en de vriendschappen die dat heeft opgeleverd. Tegelijkertijd lieten Ilse Broeders, Remco Breuker, Silvia Lagemaat en Thomas van de Berg, huisgenoten van de 'Morshoop', zien dat er meer was dan archeologie!

Na opgravingen in Someren, Sint-Maarten, Frans-Guyana en Syrië ging ik 1995 opgraven in Oss om daar, al wist ik dat toen nog niet, nooit meer los van te komen. Het onderzoek in Oss-Horzak tussen 1997 en 2017 vormt de sleutel in mijn carrière, ondanks dat het uiteindelijk *niet* het onderwerp van mijn proefschrift is geworden. Zoals gezegd, archeologisch onderzoek doe je nooit alleen dus dank, heel veel dank voor de velen die daar een bijdrage aan hebben geleverd. In de beginjaren waren dat onder meer Eugene Ball, Dimitri Schiltmans, Claartje Schamp, Minja Hemminga en Lucas Meurkens. De laatste jaren was er een vaste 'Horzak-clan' bestaande uit Cristian van der Linde, Maurits Pruijssen, Roosje de Leeuwe, Mirjam Bruineberg, Pepijn van de Geer, Adé Porreij-Lyklema, Arjan Louwen en Stijn van As. In dat rijtje mogen ook Erik van Bergen, kroegbaas van 't Kaatje, onze 'huiskamer' in Oss, Gerard Smits en Andre Manders en de kraanmachinisten Rene, Erik en Piet niet ontbreken! En natuurlijk de vele honderden studenten die in Horzak hun eerste, overigens niet altijd succesvolle, schep in de grond hebben gestoken.

Voor de vele andere inspirerende opgravingen en/of projecten en vriendschappen in goede en slechte tijden dank ik Axel Muller, Eveline Altena, Marc Dorst en Patrick Ploegaert, Eugene Ball, Ivo van Wijk, Leon van Hoof, Tom Hamburg, Minja Hemminga, Raf Timmermans, Roosje de Leeuwe, Marc Verhoeven, Fokko Kortlang, Wouter Waldus, Luc Amkreutz, Alex Geurds, Evert van Ginkel, Margot

Kuitemens, Linda Dielemans, Yvonne Lammers, Wilko van Zijverden en Peter Jongste en paranimfen Stijn van As en Stijn Arnoldussen!

Dank aan mijn collega's op de 'prehistoriegang' voor een inspirerende en prettige werkomgeving binnen de facultaire hectiek: Arjan Louwen, Quentin Bourgeois, David Fontijn, Alexander Verpoorte, Marie Soressi en Maikel Kuijpers, alsook Mark Driessen.

Dank ook aan 'mijn' medeauteurs van verschillende hoofdstukken in dit proefschrift: Cristian van der Linde, Paul van den Helm, Sasja van der Vaart-Verschoof, Corrie Bakels, Stijn van As, Fleur Jacques, Gerard Smits, Peter van Nistelrooij, Hans Pennings, Piet van Lijssel en Marja van den Broek voor de inspirerende samenwerkingen en vriendschap.

En dank ook aan mijn Osse collega's Paul Spanjaard, Martine Eerelman, Ronald Kraus, Carmen Willems, Ria van Breda, Jos van Oorschoot, Jan-Willem van Zoelen, Cindy Hagestein en Frank Geenen die zorgde dat ik me welkom voelde als niet-Brabander in Brabant. Het zorgde er voor dat ik wekelijks met veel plezier, vaak met mijn oude camper, naar Oss reed. Elf jaar gemeentearcheoloog is een belangrijke leerschool geweest waarvan ik de lessen nog regelmatig gebruik in mijn colleges.

In de laatste fase van dit proefschrift was de hulp van Corné van Woerdekom en Karsten Wentink van Sidestone onontbeerlijk. Dank ook aan Raf Timmermans, Paul Spanjaard, Dick Roza, Mette Løvschal, Mikko Kriek, Stijn van As, Walter Laan en Harry Fokkens voor het maken en/of aanleveren van afbeeldingen.

Ten slotte wil ik graag een aantal mensen noemen die helaas niet meer getuige kunnen zijn van deze mijlpaal: mijn vader Ab Jansen (2006) en lokale archeologen en vrienden Gerard Smits (2013) en Goof van Eijk (2016). De laatste twee waren onmisbaar voor mijn onderzoek in respectievelijk de Maaskant en de Maashorst.

Mijn laatste dank en liefde gaan naar de familie waarin ik ben opgegroeid, mijn moeder Ina de Wolf en broertje Edwin Jansen, en mijn eigen gezin: Sabine en Dana!

VERLEDEN ALS LEIDRAAD

De regio noordoostelijk Noord-Brabant kent een lange geschiedenis. Vanaf het midden van het neolithicum vestigen zich hier langs de rivier de Maas de eerste boerengemeenschappen. Zij vormen de oorsprong van een millenniumlange bewoningsgeschiedenis waarin de ijzertijd een cruciale plaats inneemt.

Lang is gedacht dat bewoning en inrichting van het landschap pas wezenlijk veranderde vanaf de Romeinse tijd. Veel ontwikkelingen waren echter al in gang gezet ver vóórdat de Romeinse legers van Julius Caesar in onze contreien arriveerden. Het ijzertijdlandschap was geordend en ingericht, contrasterend met de relatief open bronstijdlandenschappen. IJzertijdbewoners woonden generaties lang op dezelfde plaats. Ze zetten hun directe leefomgeving en omringende landschap in toenemende mate naar hun hand wat resulteerde in een duurzame organisatie en inrichting van het landschap.

Recente opgravingen en (micro-) regionale studies naar bewoning en landschapsinrichting laten daarnaast zien dat relictten uit het verleden mede de inrichting van latere landschappen dicteerde. Het verleden in het verleden vormde als het ware een leidraad voor latere bewoners.

Het verleden kan ook een leidraad vormen voor de inrichting, bescherming en verduurzaming van hedendaagse landschappen. De publieke uitkomst van ruim 45 jaar archeologisch onderzoek in Oss en omgeving is in de loop van decennia veranderd van een passieve communicatie naar een actieve participatie inclusief ingrepen in de openbare ruimte.

Deze ontwikkeling past in een trend waarin archeologen nadrukkelijk de verbinding zoeken met de maatschappij. Omdat de huidige onderzoeks cyclus daar nauwelijks aandacht voor heeft, sluit het boek af met een pleidooi voor een transitie van het Nederlandse archeologisch bestel waarin levend erfgoed een leidraad kan vormen voor het heden. Zoals het rondgebogen zwaard – 2800 jaar geleden gemaakt – en de Vorst van Oss - de ‘eigenaar’ van het zwaard - een icoon zijn geworden voor de stad Oss.